

Loretánské slavnosti 11. 9. 2021

340 let od příchodu Lichtenštejnů do Rumburku

300 let od úmrtí knížete Antonína Floriána z Lichtenštejna

KNÍŽE
Antonín Florián
z LICHTENŠTEJNA

(28. 5. 1656, ZÁMEK WILFERSDORF – 11. 10. 1721, VÍDEŇ)

od roku 1681 majitel zámku a panství Rumburk
v letech 1704–1707 vystavěl Loretu v Rumburku
lichtenštejnský kníže v letech 1719–1721
nejvyšší hofmistr císaře Karla VI.
rytíř Řádu Zlatého rouna

Antonín Florián z Lichtenštejna

KNÍŽE DIPLOMAT A ZAKLADATEL LICHTENŠTEJNSKA

Mezi pozoruhodné osobnosti rodu Lichtenštejnů patří kníže Antonín Florián, spojovaný především se vznikem samostatného Lichtenštejnského knížectví. Zajímavá byla i jeho kariéra politika a diplomata nebo milovníka umění a přírody. Podívejme se na jeho životní dráhu při příležitosti 300. výročí jeho úmrtí.

Když se roku 1656 narodil princ **Antonín Florián z Lichtenštejna** (28. 5. 1656 Wilfersdorf – 11. 10. 1721 Vídeň), byl pouze druhým žijícím synem ze sedmi prvních potomků Hartmana z Lichtenštejna (1613–1686). Z otcova manželství se Sidonií Elisabeth zu Salm–Reifferscheidt se narodilo celkem 21 dětí (14 zemřelo v dětství)!

Hlavou rodu se po otcově smrti stal v roce 1686 prvorozený syn Maxmilián (1641–1709). Z jeho tří manželství (dvě z manželek byly princezny z Lichtenštejna z Karlovy větve) se sice narodilo osm dětí, z toho tři synové, ale až na dcery Alosii, Maxmiliánu a Marii Charlottu se žádné z dětí nedožilo dospělosti. Protože tedy Maxmilián zemřel bez mužského dědice, roku 1709 se novou hlavou Gundakarovy větve Lichtenštejnů stal jeho mladší bratr Antonín Florián.

Doplňme, že jejich mladší bratr Erasmus (1664–1704) padl v bitvě u Castelnovo v Itálii a majetek Gundakarovy větve tedy zdědil jeho syn a Antonínův synovec, princ Josef Václav z Lichtenštejna. Ten se stal významným dvořanem, diplomatem a vojevůdcem.

Dvojí boj o volbu papeže

Mladý Antonín Florián vyrůstal na rakouských statcích otce a ve Vídni. Rodiči mu byla přisouzena politická kariéra, proto ho otec v roce 1674 poslal na kavalírskou cestu po Evropě, trvající dva roky, aby získal co největší rozhled a užitečné kontakty. Princ už uměl několik jazyků a ty si měl, podle dochované instrukce pro preceptora, v cizině ještě zdokonalit. Teprve poté roku 1676 nastoupil ke dvoru jako císařský komorník.

Tři roky po návratu domů se v roce 1679 ve Vídni oženil s hraběnkou Eleonorou Barbarou z Thun–Hohenštejna (1661–1723). Po její smrti se ožení podruhé, a to s hraběnkou Jakobou Arnoštkou von Leslie (1669–1728). Z těchto manželství se narodí tři synové a pět dcer. Krátce po svatbě v roce 1681 princ Antonín Florián koupil panství Rumburk v severních Čechách, aby měl vlastní panství a sídlo, protože hlavou rodu se měl stát jeho tehdy ještě žijící starší bratr Maxmilián.

Do zvelebení Rumburku věnoval mnoho úsilí i peněz. Příkladem je stavba Lorety, jedné z nejvěrnějších kopií italského originálu a nejsevernější v Evropě (1704–1709). Dokonce pro ni z Loreta přinesl sošku sv. Černé Madony, kterou posvětil papež Innocenc XII. – chtěl mít na svém panství mocnou ochranu.

Roku 1687 doprovázel budoucího císaře Josefa I. na jeho korunovaci uherským králem v Budapešti, a přitom získal uherský inkolát. V dvorských službách se osvědčil, a proto ho o dva roky později císař Leopold I. jmenoval tajným radou. Když v únoru 1689 zemřel papež Innocenc XI., všechny evropské velmoci se snažily ovlivnit výsledek připravované volby nového papeže. V Evropě zuřila válka na francouzské i turecké frontě (podněcované králem Ludvíkem XIV.) a volba papeže měla strategický význam. Kurie také dosud platila císaři významný finanční příspěvek na válku s Turky.

Císař Leopold I. poslal na tuto důležitou misi do Říma jako mimořádného vyslance prince Antonína Floriána z Lichtenštejna, na kterého plně spoléhal. Aby do Říma dojel co nejrychleji, cestoval inkognito poštovním kočárem a do „věčného města“ dorazil už za 10 dní. Doposud císaře u papežské kurie zastupovali vyslanci, kteří byli duchovními, Antonín Florián tuto tradici narušil. 20. září 1689 vjel císařský vyslanec slavnostně do bran Říma. Čekala ho nelehká jednání s kardinály a brzy se bohužel ukázalo, že není v jeho silách volbu papeže ovlivnit. – Karty již byly rozdány.

Teprve poté vykonal slavnostní audienci u konkláve, aby předal své pověřovací listiny jeho zástupcům a kardinálu–komořimu, který je v době uprázdnění papežského stolce (sedisvakance) hlavou katolické církve. Jeho oficiální kočár doprovázelo 22 kočárů toskánských a dalších šlechticů a kardinála d'Este a 76 kočárů císařské reprezentace (biskupové, preláti a šlechtici, kteří se nacházeli v Římě).

Nový papež byl zvolen už 6. října 1689 a Antonín Florián u něj vykonal oficiální audienci v prosinci téhož roku. Papež byl kompromisním kandidátem, který nebyl vyhraněným straníkem Francie. Na audienci císařovu vyslanci slíbil pokračování finanční podpory války proti Turkům. Papež však zemřel už 1. února 1691 a zákulisní jednání o volbě jeho nástupce se znovu rozběhla.

Císař během týdne jmenoval Antonína Floriána z Lichtenštejna svým stálým velvyslancem u papežského stolce. Už 19. března přijel znovu na audienci ke konkláve, tentokrát doprovázen 290 kočáry, z toho přes 200 vezli zástupce z císařských zemí. Tentokrát byl Lichtenštejn úspěšnější a podařilo se mu s pomocí spřízněných kardinálů a diplomatů ovlivnit volbu tak, že papežem byl zvolen 12. července 1691 Innocenc XII., bývalý papežský nuncius ve Vídni a Polsku. S ním Antonín Florián navázal velmi přátelské vztahy.

Oficiální audience u papeže proběhla 9. srpna a první veřejná audience až 27. prosince – z ní se zachovaly mědirytiny zobrazující odjezd císařského velvyslance z Quirinalského paláce v Římě. V prosinci papež vyzval císaře a francouzského a španělského krále k mírovým jednáním a nabídl jejich zprostředkování (byl odmítnut). Kníže Antonín Florián se v Římě zdržel do 21. srpna roku 1694, kdy vykonal závěrečnou audienci. Dodejme, že v Římě žila i velvyslancova rodina, která se rozrostla o syna Innocence Františka (1693–1707), jehož kmotrem se papež stal. Celá mise stála Lichtenštejny velké částky peněz z vlastní pokladny, aby reprezentovali císaře na patřičné úrovni.

Hofmistr arcivévody, krále a císaře

Po návratu do Vídně císař jmenoval Antonína Floriána z Lichtenštejna hofmistrem svého mladšího syna Karla. Starší se jako Josef I. stal císařem. V roce 1697 mu poslední španělský král Karel II. udělil řád Zlatého rouna. Kvůli očekávanému vymření španělských Habsburků vzniklo v Evropě značné politické napětí mezi Francií a rakouskými Habsburky.

Karel se měl stát budoucím králem Španělska, takže se jednalo o velmi důležitý úřad, spojený současně s rolí hlavního vychovatele budoucího panovníka. Na svého žáka kladl velmi vysoké nároky.

Když v listopadu 1701 dlouhodobě těžce nemocný španělský král Karel II. (1665–1700) zemřel, rozpoutal se o jeho dědictví zápas (válka o dědictví španělské 1700–1713). Oproti původním dohodám umírající král podepsal novou závěť, kterou svým dědicem jmenoval Filipa d'Anjou mladšího vnuka krále Ludvíka XIV. Takové posílení Francie odmítli jak císař, tak německé státy, Velká Británie Nizozemí a vypukl největší válečný konflikt v Evropě od třicetileté války.

Když 13. srpna 1704 Velká koalice porazila francouzsko–bavorské vojsko v bitvě u Hochstädtu, nastal radikální obrat v poměru sil. Mladý arcivévoda Karel se přes Nizozemí a Anglii přeplavil do Španělska a v čele silné armády financované Nizozemím a Velkou Británií vstoupil na Pyrenejský poloostrov. Na této nebezpečné cestě ho doprovázel Antonín Florián z Lichtenštejna. Zde postupně získával jedno vítězství za druhým, zatímco císařské armády vítězily ve španělských državách v Itálii.

Antonín Florián byl schopným politikem, ale nepřátele si dělal svým arogantním chováním. Kromě toho měl potíže i s arcivévodou Karlem, kterému se nelíbila jeho náročná výchova a hlášení, které posílal císaři do Vídně. Princ Lichtenštejn sice u španělského dvora dosáhl postavení prvního ministra a byl jmenován španělským grandem I. třídy, ale pobyt ve Španělsku byl pro něj nesmírně nákladný. Platby z Vídně se opožďovaly, a tak si musel nechat poslat z domova mnoho peněz a stříbra, aby své náklady dokázal uhradit. To byl jeden z důvodů, proč opakovaně žádal císaře, aby ho z náročné mise odvolal. Císař jeho žádosti vždy zamítl, protože ve Španělsku potřeboval mít u svého syna spolehlivého rádce.

Situace se změnila až, když v roce 1711 náhle zemřel nový císař Josef I. a dosavadní španělský král Karel III. se vrátil do Vídně, aby usedl na osiřelý trůn jako císař Karel VI. Do Vídně se vrátil i Antonín Florián z Lichtenštejna a nyní se ukázalo, jak si Karel VI. váží jeho služeb. Jmenoval ho členem státní rady a svým nejvyšším hofmistrem, tedy nejdůležitější osobností císařského dvora. Antonín Florián tak hrál rozhodující roli při Karlově korunovaci císařem ve Frankfurtu nad Mohanem. Byl také jmenován nejvyšším podkoním.

Kníže byl všeobecně považován za barokního velmože, dokonalého kavalíra a sebevědomého aristokrata. Byl ale také vzdělaný a schopný diplomat, pohádkově bohatý milovník umění. Se svým vzdáleným bratrancem a hlavou Karlovy větve Lichtenštejnů knížetem Janem Adamem I. ale neměl dobré vztahy. Antonínova komplikovaná povaha a arogantní jednání mu ztížily i jeho kariéru. Císař Karel VI. mu byl sice i nadále vděčný za jeho mimořádnou pomoc v době jeho vlády ve Španělsku, i jako císaře ve Vídni, ale přesto ho nakonec odvolal z úřadu nejvyššího komořího. Ale odměnil ho skutečným knížecím titulem.

Spojení dvou rodových větví

Těžkou ranou pro Antonína Floriána byla ustanovení poslední vůle hlavy Karlovy větve Lichtenštejnů knížete Jana Adama I. (1662–1712), který zemřel bez mužského dědice, ale zanechal pět dcer. Protože oba vzdálení bratřenci spolu neměli dobré vztahy, Jan Adam I. odkázal většinu majetku majorátu princovi Josefu Václavu z Lichtenštejna (1696–1772), synovci Antonína Floriána a svým dcerám, především pak princezně Marii Terezii (1694–1772), pozdější vévodkyni Savojské známé svými reformami na Černokostelecku.

Zcela tak vynechal oprávněného dědice, kterým podle rodinné smlouvy z roku 1608 byl princ Antonín Florián, jako nejstarší žijící muž Gundakarovy linie. Ten se pak o majetek rodinného fideikomisu začal s dědici soudit, a nakonec s nimi dosáhl přijatelných dohod. Především 12. března 1718 uzavřel smlouvu se svým synovcem knížetem Josefem Václavem, který s ním směnili výnosné severočeské panství Rumburk za chudá ale strategicky významná panství Schellenberg a hrabství Vaduz.

K tomu jeho synovec dostal 250.000 zlatých od Švábského svazu, které dříve získal jako půjčku od Jana Adama I. Navíc se Josef Václav v roce 1718 oženil s Antonínovou devatenáctiletou dcerou Annou Marií, ovdovělou hraběnkou z Thunu. Středočeská panství Kostelec nad černými lesy a Plaňany od svého strýce Marie Terezie vévodkyně Savojské odkoupila za 300.000 zlatých. V Antonínových rukách (a jeho syna) se tak spojil majetek Karlovy i Gundakarovy větve.

Otec Lichtenštejnska

Pro knížete Antonína Floriána bylo nejcennější získání obou vzdálených nezávislých území Svaté říše římské – Schellenbergu a Vaduzu. Ty již v letech 1698 a 1712 koupil kníže Jan Adam II. s cílem z nich vytvořit skutečné říšské knížectví, s právem zasedat na říšském sněmu ve Frankfurtu. To se mu již ale nepodařilo.

Antonínovi se dostalo mimořádné osobní pocty, když mu roku 1713 bylo dáno právo zasedat mezi knížaty na říšském sněmu, ale jen pro svou osobu. Bylo to ocenění zásluh ve službách císaře. Když v roce 1718 získal Vaduz a Schellenberg, císař Karel VI. vyhověl jeho žádosti a z obou panství vytvořil fideikomis.

Navíc privilegiem z 23. ledna 1719 obě území spojil, povýšil je na skutečné říšské knížectví a dal mu název „Knížectví Liechtenstein“, přenesením z titulárního knížectví, které vzniklo již roku 1633 spojením Moravského Krumlova a Uherského Ostrohu. Císař také potvrdil všechna privilegia a diplomy, které rodu udělili jeho předchůdci a udělil říšský knížecí titul všem jeho členům.

Zajímavostí je, že Lichtenštejnsko vzniklo jako 353. a poslední nezávislé území Svaté říše římské. Jako jediné z nich existuje dodnes pod svým původním názvem, v původních hranicích a státním uspořádání (dědičná monarchie). Knížectví se tak řadí mezi nejstarší nepřetržitě existující státy světa.

Protože se jednalo o chudé území, musela ho až do 20. století dotovat knížecí pokladna z příjmů na Moravě. V císařském privilegiu se výslovně uvádí, že k zajištění suverenity a nákladů knížecího dvora budou použity příjmy z moravských panství Lichtenštejnů. Toto ustanovení bylo respektováno až do konce Rakousko–Uherského císařství.

Ke sporům o toto ustanovení došlo po vzniku Československa, které tzv. recepčním zákonem převzalo většinu zákonů Rakousko–Uherska s výjimkou těch, které odporovaly jeho republikánskému a demokratickému státnímu zřízení (např. privilegia císařské rodiny). Toto privilegium jako údajně monarchistické republika odmítla.

Znovu se problematika tzv. korunního majetku stala předmětem právních sporů po konfiskaci majetku primogenitury v roce 1945, který spravoval vládnoucí kníže František Josef II. A aspekty tohoto sporu se od roku 2014 prolínají i současnými soudními spory Nadace knížete z Lichtenštejna s Českou republikou.

Budovatel Valtic a Lednice

Protože kníže byl zaměstnán službou státu, nemohl se jako jeho předchůdci věnovat správě panství. Díky tomu se musel spolehnout na své úředníky, kteří ale byli často nepoctiví nebo nedbalí.

Proto Antonín Florián zavedl povinné kauce, tedy peníze složené při nástupu do úřady pro případ škod, které by úředník způsobil. Kníže to zdůvodnil následovně: „... *poté, co jsme dlouhou dobu od našich úředníků a služebníků tu i onde zaznamenávali všelijaké způsobené škody a zkrácení našich rent, částečně z nevěrnosti, částečně z nedbalosti a nepozornosti, a přitom musíme snést ještě tu záležitost, že při vypuknuvším vyšetřování tito nevěrní a nepilní hospodáři buď to své už promrhali, nebo převedli jinam mimo naši pravomoc, zanechali nám tedy jen prázdné přihlížení a únavné soudní spory, se cítíme nuceni, po vzoru jiných dobře situovaných panství v našich službách, nadále bez předem určené reální kauce nepřijímat a netrpět žádné služebníky.*“

Získání Vaduzu a Schellenbergu a jednání o jejich povýšení na nezávislé říšské knížectví vedly i ke změně v jejich správě. V čele úřednictva stál od roku 1716 Dr. Stephan Christoph Harpprecht jako dvorní rada a současně i komorní ředitel. To už byla vládní funkce, kterou Lichtenštejnové reagovali na nově získaný status. Titul dvorního rady byl používán až do roku 1924.

Kníže dal opravit řadu zámků a vídeňské paláce, ale investoval i do větších projektů. V Lednici dal vysázet novou čtyřřadou alej v parku a vybudovat největší oranžerii v celé habsburské říši. Ke staré cestě z Valtic do Lednice dal v letech 1715–1717 vysadit 2 201 stromů (lípy, jírovce, topoly a javory). Jejich aleje lemovaly cesty z Valtic do Ladné, Břeclavi, Lanžhotu, Katzelsdorfu a k valtické bažantnici, protínaly hvozdy Bořího lesa a zdůrazňovaly valtickou rezidenci jako centrum.

Valtický zámek byl radikálně přestavěn architektem Antonem Johannem Ospelem (1677–1756). Jako nejvyšší císařský podkoní dal z reprezentačních důvodů přestavět zimní jízďárnu (1713–1715) a po ní španělskou konírnu a kočárovny. Protější trakt budov byl přestavěn pro správu panství a na vinné sklepy. V roce 1715 bylo strženo poslední patro zámku a bylo vystavěno moderněji a do zámku byl zaveden nový vodovod. Vstup do zámku byl koncipován jako „triumfální cesta“ vedoucí příčně od monumentální brány na náměstí. Nádherné portály jsou dílem knížecího sochaře Franze Bienera (1682–1742).

Rumburk

Když princ Antonín Florián koupil v roce 1681 za 270 000 zlatých panství Rumburk, věnoval se intenzivně jeho zvelebování. Zdejší zámek dal zařídit a umístil zde svou rozsáhlou knihovnu, která ukazuje na jeho rozmanité zájmy. Dokumenty např. potvrzují jeho kontakty s filozofem a polymatem Gottfriedem Wilhelmem Leibnitzem. Měl také vlastního astrologa, kterým byl v letech 1699–1703 Matteo Gentili a v roce 1712 astrolog Giovanni Benedetto z Utrechtu.

Asi nejceněnější stavební památkou doby jeho vlády je nádherná Loreta v Rumburku. Rumburské panství zůstalo v majetku rodu až do první pozemkové reformy v roce 1923.

Loreta v Rumburku

Zbožný Antonín Florián dal v Rumburku v letech 1704–1707 vybudovat věrnou kopii „Svaté chýše“ z italského města Loreto. Stavbou pověřil architekta Johanna Lucase Hildebrandta. Nejprve byla postavena pouze Svatá chýše (Santa Casa) ohrazená dřevěným plotem.

Dostavba ambitu začala až roku 1743 za polního maršála knížete Josefa Václava z Lichtenštejna a z důvodu rakousko–pruských válek trvala 12 let, dostavěno bylo i severní hlavní průčelí se vstupní věží. Nejceněnější části ambitu jsou Svaté schody (Santa Scala) s kaplí Kalvárie, vysvěcené v roce 1770.

Loretánská kaple Panny Marie je nejvýznamnější památkou města Rumburku. Je to nejseverněji vybudovaná loretánská kaple v českých zemích. Je také jednou z nejkrásnějších a nejvěrnějších kopií italského originálu, oproti němu však není postavena z mramoru, ale z pískovce.

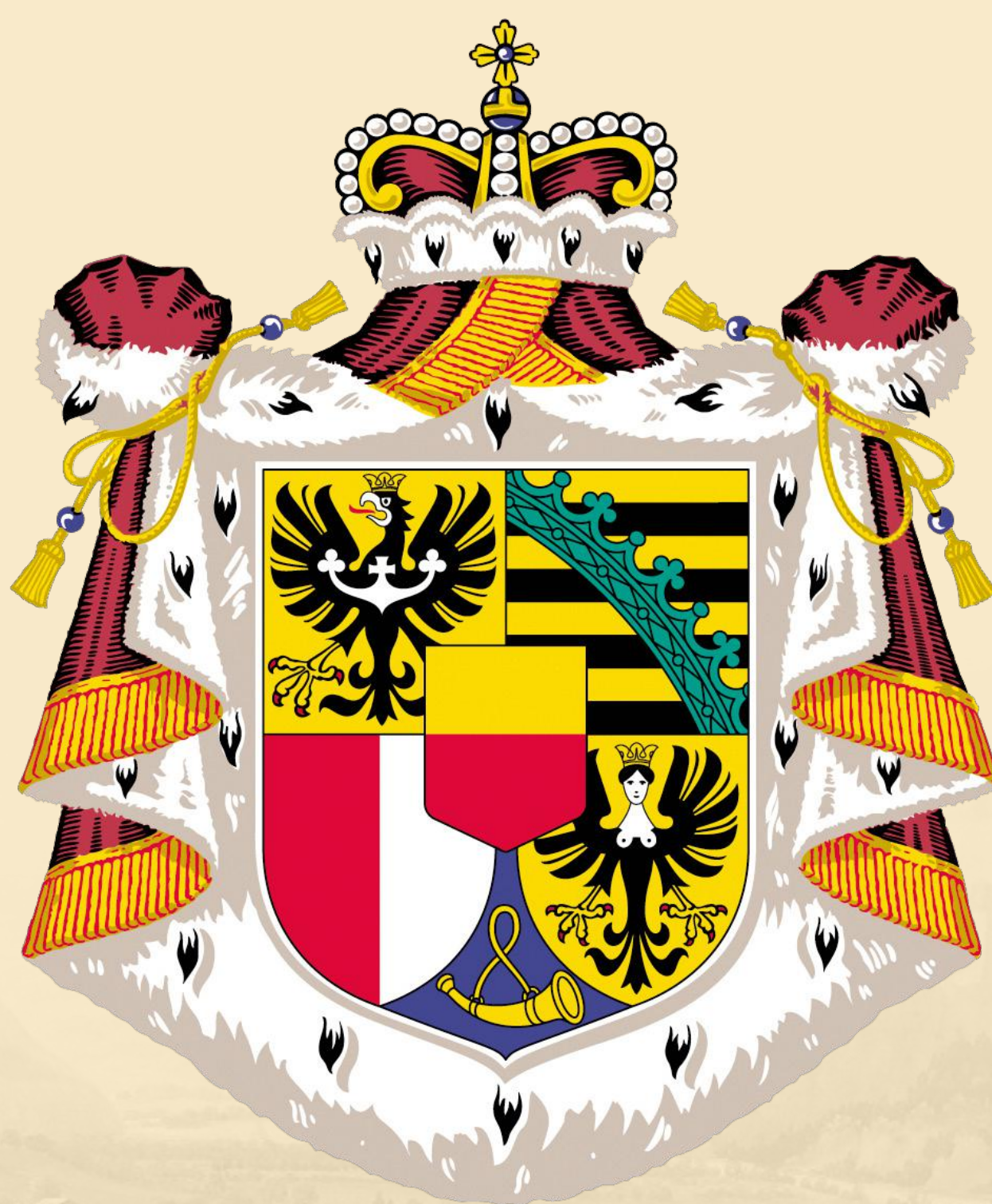
Na vnější výzdobě kaple se podílel sochař Jan František Biener ze Schirgiswalde. Pro kapli byla zakoupena socha tzv. Černé Madony s dítětem, která byla zhotovena již v roce 1694 v Římě a byla posvěcena papežem Inocencem XII. Po svém požehnání byla vystavena osm dní v italském Loretu k veřejnému uctívání poutníky, poté byla knížetem Antonínem Floriánem z Lichtenštejna převezena do Rumburku. Zde byla nejprve umístěna ve farním kostele, později v kostele klášterním a konečně 15. září 1707 byla slavnostně přenesena do dostavěné Lorety.

Reliéfy zobrazují Zvěstování Panně Marii, navštívení Panny Marie a sčítání lidu v Betlémě. Před stěnou je kamenný oltář, na kterém byla původně umístěna socha sv. Josefa.

Lichtenštejnové

Počátky rodu Lichtenštejnů a jejich vstup na Moravu

Prvním písemně doloženým příslušníkem rodu byl **Hugo von Petronel** († 1156). Ten nazýval sám sebe podle hradu Liechtenstein, který kolem roku 1130 vybudoval u Mödlingu jižně od Vídně. Hugův vnuk **Jindřich I.**, připomínaný v letech 1233–1265, založil moravsko-rakouskou větev rodu. Jindřich I. z Lichtenštejna patřil mezi přední stoupence moravského markraběte a pozdějšího českého krále Přemysla Otakara II. při jeho pronikání do rakouských zemí.

Za věrné služby od něj dostal Mikulov a vsi v okolí, a to listinou vydanou v Brně 14. 1. 1249. Proto Lichtenštejnové patří mezi nejstarší moravské panské rody. Jeho vnuk **Hartneid II.** († 1350) se účastnil zápasu Jana Lucemburského a habsburských vévodů Albrechta II. a Oty o český trůn. Od českého krále Jana pak získal – coby jeho spojenec a přítel – řadu privilegií, hrad Děvičky a další majetky.

Jan I. († 1397), vnuk Jindřicha II., byl od roku 1368 hofmistrem vévody Albrechta III. Rakouského. V roce 1370 se Janu I. podařilo získat moravské panství Lednice. V roce 1386 se Jan I. stal rádcem českého krále Václava IV. Protože Lichtenštejnové úzce spolupracovali s rodem Lucemburků, vzbudili roku 1394 nelibost vévody Albrechta III., který jim odňal jejich statky jižně a západně od Dunaje.

Dne 11. 11. 1403 se **Jan II.** († 1411) podílel s padesáti jezdci na vysvobození krále Václava IV. ze zajetí ve Vídni. V době husitských válek se Lichtenštejnové postavili na stranu dědice krále Václava IV., jeho bratra Zikmunda Lucemburského. Dvojí politická pozice Lichtenštejnů se znovu projevila, když v konfliktu mezi císařem Friedrichem III. a jeho bratrem Albrechtem VII. stál **Jindřich VII. Kulhavý** († 1485) na straně císařova bratra. Jan V. († 1473) naproti tomu stál na straně císaře a táhl mu roku 1452 na pomoc k Vídni společně s vojskem zemského správce Jiřího z Poděbrad.

Koncem 15. století se rod Lichtenštejnů rozdělil na **tři větve: steigerskou, rakouskou a moravskou.**

Leonard I. z Lichtenštejna (1492–1534) přestoupil od katolictví k protestantství a roku 1526 umožnil v Mikulově působení novokřtěnců (tzv. habánů). Panství Mikulov, sídlo moravské větve, zůstalo v držení Lichtenštejnů až do **Kryštofa IV.** († 1585) zvaného Marnotratný, který ho kvůli vysokému zadlužení musel roku 1560 prodat.

V rámci rakouské větve vznikla feldsbergská (valtická) větev, kterou založil Jiří V. (1447–1484). Jeho vnuk **Hartman I.** (1513–1562) i pravnuke **Hartman II.** (1544–1585) byli luteráni. Hartmann II. koupil roku 1575 dolnorakouské panství Feldsberg (od roku 1920 součást ČSR pod názvem Valtice na základě mírové smlouvy ze Saint Germaine) a přestavěl zdejší tvrz na renesanční zámek.

Majestátní hrad Liechtenstein u Mödlingu jižně od Vídně je v majetku Lichtenštejnů dodnes (s přestávkou od konce 14. století do roku 1807). Kolem roku 1890 byl romanticky přestavěn knížetem Janem II. z Lichtenštejna

Erb Lichtenštejnů

Velký znak je současně státním znakem Lichtenštejnska. Dodnes jsou v něm zemské znaky opavského a krnovského vévodství, která leží na území České republiky

Erb Lichtenštejnů tvořil původně jen zlatě a červeně dělený štít. Od začátku 17. století prošel řadou proměn. Zejména Karel I. z Lichtenštejna používal několik variant erbu, vždy s vloženým erbem panského rodu Černohorských z Boskovic (erb karlovské větve).

Od druhé poloviny 17. století Lichtenštejnové používají erb Gundakarovy větve. Velký erb se dnes skládá ze šesti znakových polí: rodový znak knížecího domu tvoří tzv. střední (srdeční) štítek, který je zlatě a červeně dělený; slezský znak tvoří ve zlatém poli zlatě korunovaná černá orlice se zlatou zbrojí, která má na prsou stříbrné jetelově zakončené perisonum opatřené ve středu křížem; znak Kuenringů je osmkrát zlatě a černě příčně dělený se zeleným routovým věncem položeným pokosem; znak vévodství opavského je červeně a stříbrně polcený; znak Ostfrieslandu resp. Rietbergu má ve zlatě černou korunovanou harpyji se stříbrnou hlavou a zlatou zbrojí; znak krnovského vévodství se nachází ve špici štítu, je modrý a nese zlatými šňůrami obtočenou zlatou trubku.

Vzestup rodu ke knížecímu titulu

Karel I. (1569–1627), syn Hartmana II., získal kvalitní vzdělání na proslulé českobratrské škole v Ivančicích. Dědictvím získal panství Valtice a Lednice. V roce 1596 se oženil s Annou Marií Černohorskou z Boskovic (1569–1625), která mu věnem přinesla rozsáhlá panství Černá Hora a Úsov. Karlův mladší bratr **Maxmilián** (1578–1643) se roku 1597 oženil s její sestrou Kateřinou, se kterou vyženil panství Bučovice a Pozořice u Brna. Lichtenštejnové patřili mezi nejbohatší moravské panské rody již před rokem 1600.

Pro další majetkový a mocenský vzestup Lichtenštejnů byla důležitá konverze bratrů ke katolickému náboženství. Karel z Lichtenštejna se stal roku 1599 nejvyšším moravským zemským sudím a získal si v této funkci velké renomé. Protože byl schopný politik a diplomat, v roce 1600 se stal nejvyšším hofmistrem císaře Rudolfa II. a tento nejdůležitější úřad zastával do roku 1603. Císař současně potřeboval i jeho peníze, Karel I. mu půjčil celkem okolo 400.000 zlatých.

Kvůli milostné aféře s Marií Manrique z Pernštejna musel ale dočasně z úřadu odejít. Jako moravský zemský hejtman pak bránil moravské markrabství proti vojsku sedmihradského vévody Štěpána Bočkaje, které v červnu roku 1606 porazil nedaleko Brna. Prokázal tehdy dobrou orientaci v zahraniční i vnitrostátní politice, když odmítl vyhrotil konflikt s Uhrami.

Karel I. z Lichtenštejna byl mimořádně schopným politikem a diplomatem a velmi schopným hospodářem. Císař Rudolf II. ho proto jmenoval nejvyšším císařským hofmistrem, což byla nejvyšší funkce u dvora. Miloval umění a položil základy uměleckých sbírek Lichtenštejnů, zakoupil např. vykládaný stolec *pietra dura* z roku 1620–1623

V roce 1606 byl znovu povolán do Prahy do úřadu nejvyššího hofmistra císaře (do roku 1607). Schopnosti Karla I. byly pro císaře Rudolfa II. nenahraditelné. V této době se Karel spojil s hlavou moravské nekatolické opozice a osobním nepřítelem císaře Rudolfa II., Karlem starším ze Žerotína (1564–1636). Oba nesouhlasili se svévolnou politikou císařského dvora, překonali proto náboženské a politické rozdíly, spojili síly a podpořili v rodinném sporu Habsburků o následnictví Rudolfova bratra, arciknížete Matyáše.

Karel z Lichtenštejna poskytl Matyášovi začátkem roku 1608 velkou finanční půjčku (podobně jako Petr Vok z Rožmberka) na verbování vojska proti Rudolfovi II., kterému již nebylo rady ani pomoci. Císař pak 25. června 1608 tzv. smlouvou z Hradčan před Matyášem kapituloval (předal mu Uhry, rakouské země a Moravu a Matyáš byl stavy přijat za budoucího českého krále). Již jako panovník se Matyáš odměnil Karlovi z Lichtenštejna povýšením do knížecího stavu (20. 12. 1608). Jako náhradu válečných škod mu pak 28. prosince 1613 udělil v léno opavské vévodství.

Stavovské povstání a pobělohorská doba

V průběhu stavovského povstání se kníže postavil na stranu císaře Ferdinanda II. Za to mu stavové v letech 1619–1620 zabavili statky na Moravě. Špatně připravené a řízené povstání českých a později i moravských stavů nemělo velké šance na úspěch. Jeho bratr Maxmilián bojoval v císařsko-ligistické armádě v bitvě na Bílé hoře (8. 11. 1620), kde stavovské vojsko utrpělo zbytečnou porážku.

Správce království, bavorský vévoda Maxmilián, odjel 17. 11. 1620 z Prahy a Karla z Lichtenštejna jmenoval císařským komisařem. Protože v Praze zůstaly jen tři pluky pěchoty a oddíl jízdy a úřady spravovali většinou nekatoličtí úředníci, Karel bral ohledy na místní situaci. Proto byl u dvora obviněn, že je vůči nekatolíkům mírný, a když navrhl ponechat v zemi loajální staroutraktvistickou církev, ihned vzbudil ve Vídni další podezření. Jeho opakovanou rezignaci císař ovšem nepřijal.

Dne 17. 1. 1621 císař Ferdinand II. jmenoval Karla královským místodržícím a poté i předsedou zvláštního tribunálu s rebely. Karel I. byl proti tvrdým rozsudkům, a proto se zdál císařovým rádcům příliš mírný. Komise navrhla 43 trestů smrti, císař ale schválil jen 27. Ač byl žádán o milost, kníže Karel I. neměl právo ji udělit. Popravy byly provedeny 21. června 1621 na Staroměstském náměstí v Praze.

Karel I. průběžně rozšiřoval svůj majetek, který dobře spravoval. Již v roce 1602 koupil panství Plumlov s městem Prostějovem. Po bitvě na Bílé hoře získal i další panství: Moravskou Třebovou, Šumperk, Zábřeh, Brannou, Rudu nad Moravou, Šumperk, Velké Losiny, Bludov, Sovinec, Brannou, Zábřeh, Štítý a Kostelec nad černými lesy. Panství od císaře nezískal zadarmo, vázly na nich velké dluhy nebo byly náhradou za vynaložené náklady. Dne 15. 3. 1622 získal od císaře dědičně v léno vévodství krnovské jako náhradu za škody, které na jeho statcích způsobila vojska Gábora Bethlena. V září 1622 získal řád Zlatého rouna.

Společně s dalšími dvořany a vídeňskými bankéři se podílel na tzv. mincovním konsorciu, které si pronajalo královské mincovny a razilo zde nekvalitní mince. Důsledkem bylo v prosinci 1623 snížení hodnoty peněz o 80 % (tzv. kaláda). Karel I. z Lichtenštejna se stal zakladatelem tzv. **Karlovy linie**.

Karlův nejmladší bratr **Gundakar** (1580–1658) zastával významné dvorské a zemské úřady. Založil tzv. **Gundakarovu linii**. Roku 1633 povýšil císař jeho panství Moravský Krumlov a Uherský Ostroh na titulární říšské knížectví Liechtenstein (zaniklo v roce 1719). Moravský Krumlov patřil Lichtenštejnům až do roku 1908, kdy vymřela sekundogenitura rodu nejvyšším hofmistrem císaře knížetem Rudolfem (1838–1908).

Kníže Karel I. žádal u císaře Ferdinanda II. milost pro odsouzené, ten mu vyhověl jen částečně

Karlovi potomci

Karlův dědic kníže **Karel Eusebius** (1611–1684) nebyl dvořanem, miloval umění, architekturu, hony a zejména chov ušlechtilých koní, které choval ve Valticích, Lednici a Hohenau. Za černokostelecké panství musel císaři v letech 1653 až 1665 za svého otce doplatit 1 479 000 zlatých.

Syn Karla Eusebia, kníže **Jan Adam I.** (1657–1712), byl schopným hospodářem. Na přelomu 17. a 18. století koupil panství Šternberk, Karlovec, Hodonín (1692) a další. Jako milovník umění dal ve Vídni postavit majorátní palác na Bankgasse a zahradní palác v Rossau, které se staly vzorem pro další stavby. Pro koně, které choval, mu architekt Fischer von Erlach vybudoval v Lednici proslulé Velké stáje.

Kníže Karel Eusebius z Lichtenštejna se věnoval správě rodového majetku a umění. Vybudoval např. proslulé barokní stáje u zámku v Lednici.
Velmi schopným hospodářem byl kníže Jan Adam I. V letech 1704–1705 byl prezidentem Banco del Giro první státní banky v Rakousku.
Marie Terezie vévodkyně Savojská byla reformátorkou školství, farní správy a sociální péče

V roce 1699 koupil Jan Adam I. za 115 000 zlatých panství Schellenberg. V roce 1712 k němu přikoupil za 290 000 zlatých sousední hrabství Vaduz. Tím položil základy budoucího Lichtenštejnského knížectví a naplnil téměř stoleté úsilí svého rodu získat skutečný prestižní říšský titul s právem zasedat na říšském sněmu ve Frankfurtu nad Mohanem.

Protože jeho synové zemřeli v mládí, jeho dědičkami se staly čtyři dcery. Z nich připomeňme **Marii Terezii, vévodkyni de Savoy-Carignano** (1694–1772), která se na Černokostelecku a ve Vídni stala známou mecenáškou a podporovatelkou školství (Savojská rytířská akademie, Dům savojských dam, povinná bezplatná školní docházka na jejích panstvích). Katolická církev uvažuje o jejím blahorečení.

Novou hlavou rodu se stal kníže **Antonín Florián** (1656–1721) z Gundakarovy větve rodu, schopný diplomat a dvořan, nejvyšší císařský komoří a nejvyšší hofmistr. Císař Karel VI. na jeho žádost spojil v roce 1719 dohromady panství Vaduz a Schellenberg, povýšil je a přejmenoval na Lichtenštejnské knížectví, které se stalo třístým čtyřicátým třetím a posledním suverénním státem v rámci Svaté říše římské národa německého. Jako jediný z nich existuje dodnes jako nezávislý stát pod původním jménem a v původních hranicích. Patří tedy k nejstarším nepřetržitě existujícím státům na světě.

Protože knížectví bylo velmi chudé (roční výnos pro knížecí pokladnu činil pouhých 6 000 zlatých), zavázal císař rod Lichtenštejnů subvencovat státní rozpočet ze svých moravských panství Šternberk, Úsov a Karlovec. To Lichtenštejnové činili až do roku 1945. Kromě pravidelných příspěvků do rozpočtu knížectví rod hradil i řadu mimořádných výdajů (např. výstavbu protipovodňových hrází na Rýně).

Lichtenštejnové a Rumburk

Před 340 lety v roce 1681 princ **Antonín Florián z Lichtenštejna** (1656–1721) koupil za 270 000 zlatých panství Rumburk. Princ byl úspěšným císařským dvořanem a diplomatem. V roce 1689 ho císař Leopold I. poslal jako svého mimořádného vyslance do Říma k papeži, aby posílil své pozice u kurie v době pokračujících konfliktů na turecké i francouzské frontě (války s králem Ludvíkem XIV.).

Princ Anton Florián byl v letech 1691–1695 prvním vyslancem císaře u papeže, který nebyl duchovním a snažil se zde ovlivnit volbu papeže a získat jeho podporu v boji s tureckou říší. Po návratu do Vídně se princ stal vychovatelem a nejvyšším hofmistrem arcivévody Karla (budoucího císaře Karla VI.). V roce 1719 od něj získal povýšení alpských panství Schellenberg a Vaduz na říšské knížectví „*Liechtenstein*“. Svůj název rod odvozuje od hradu Liechtenstein ležícího nedaleko Vídně.

Císařský diplomat a nejvyšší hofmistr kníže Antonín Florián z Lichtenštejna

Slavnostní příjezd císařského vyslance Antonína Floriána knížete z Lichtenštejna na veřejnou audienci s papežem Innocencem XII. 27. prosince 1691 do Quirinalského paláce v Římě

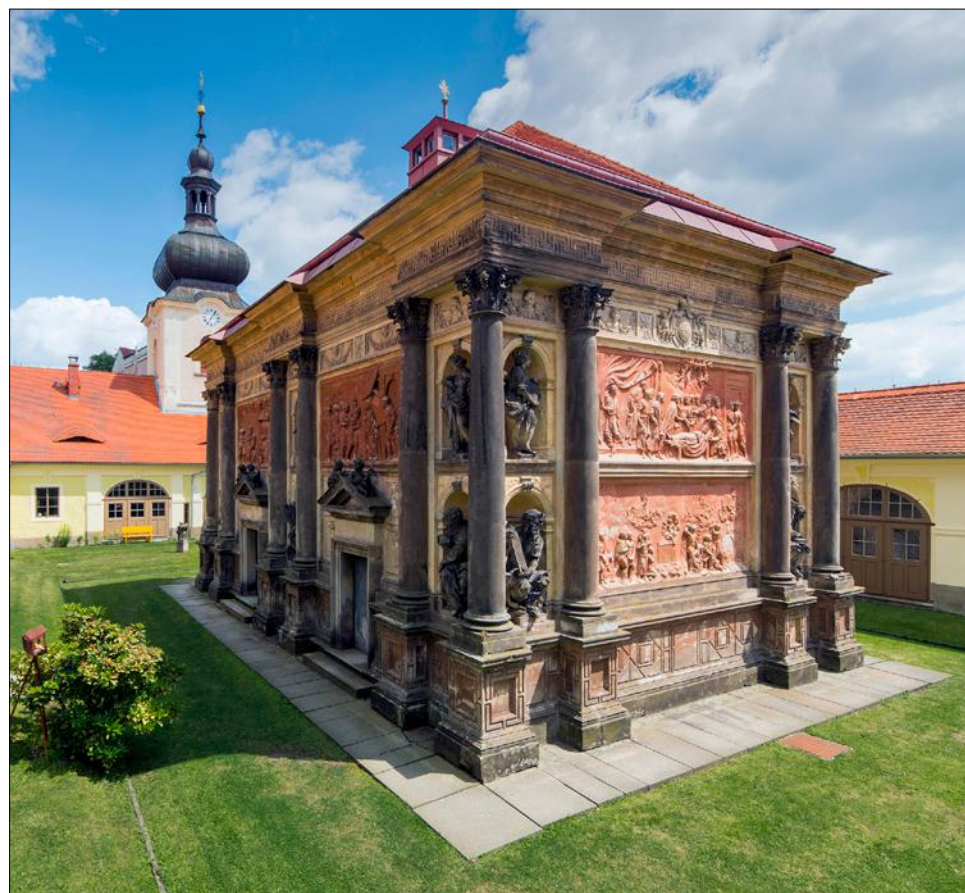
Antonín Florián se roku 1718 dohodl na výměně Rumburku za Lichtenštejnské knížectví se svým synovcem polním maršálem Josefem Václavem z Lichtenštejna (1696–1772), který se téhož roku oženil s jeho dcerou Annou Marií z Lichtenštejna (1699–1753). Roku 1732 se stal hlavou rodu jako poručník jeho vnuka Jana Nepomuka Karla a po jeho smrti v roce 1748 se stal skutečnou hlavou rodu až do své smrti v roce 1772. Když v roce 1724 poškodil rumburský zámek velký požár, dal ho kníže Josef Václav z Lichtenštejna přestavět v barokním slohu. Další menší úpravy nechal provést až kníže Alois I. koncem 18. století. Panství Rumburk, od roku 1848 velkostatek, zůstalo v majetku jeho rodu až do první pozemkové reformy 1923, kdy jim bylo vyvlastněno za úřední cenu.

Rumburská Loreta

TRVALÝ PAMÁTNÍK RODU LICHTENŠTEJNŮ

Zbožný Antonín Florián dal v Rumburku v letech 1704–1707 vybudovat věrnou kopii „Svaté chýše“ z italského města Loreto. Nejprve byla postavena pouze Svatá chýše (Santa Casa) ohrazená dřevěným plotem. Ambit s internátem chórových zpěváků navrhl Johann Lucas von Hildebrandt jako elipsu s velkolepým patrovým průčelím. Návrh byl ale pro vysokou nákladnost zamítnut a architekt ho roku 1711 přepracoval. Dostavba ambitu začala až roku 1743 za polního maršála knížete Josefa Václava z Lichtenštejna a z důvodu rakousko-pruských válek trvala 12 let, dostavěno bylo i severní hlavní průčelí se vstupní věží. Jako poslední byla v letech 1768–1770 postavena kaple Svatých schodů.

Loretánská kaple v roce 2016

Loretánská kaple Panny Marie je nejvýznamnější památkou města Rumburku. Je to nejseverněji vybudovaná loretánská kaple v českých zemích. Je také jednou z nejkrásnějších a nejvěrnějších kopií italského originálu, oproti němu však není postavena z mramoru, ale z pískovce.

Na vnější výzdobě kaple se podílel sochař Jan František Biener ze Schirgiswalde. Pro kapli byla zakoupena socha tzv. Černé Madony s dítětem, která byla zhotovena již v roce 1694 v Římě a byla posvěcena papežem Inocencem XII. Po svém požehnání byla vystavena osm dní v italském Loretu k veřejnému uctívání poutníky, poté byla knížetem Antonínem Floriánem z Lichtenštejna převezena do Rumburku. Zde byla nejprve umístěna ve farním kostele, později v kostele klášterním a konečně 15. září 1707 byla slavnostně přenesena do dostavěné Lorety.

Z pískovce jsou vytesány sochy deseti Sibyl a proroků na balustrádě před klášterem, které jsou dílem sochaře Jana Františka Bienera ze Schirgiswalde. Na severní straně jsou sochy Sibyl libyjské a delfské, proroků Jeremiáše a Ezechiela. Reliéfy zobrazují Zvěstování Panně Marii, navštívení Panny Marie a sčítání lidu v Betlémě. Před stěnou je kamenný oltář, na kterém byla původně umístěna socha sv. Josefa.

„Černá Matka Boží Loretánská“ – tzv. Černá Madona s dítětem

Lichtenštejnové a zámek v Rumburku

Poslední stavební úpravy zámku v Rumburku provedli v 17. a 18. století Lichtenštejnové (zámek v roce 2012)

Panské sídlo je v městě Rumburku doloženo na počátku 16. stol., společně s hospodářským dvorem. Kolem roku 1555 ho začali trvale užívat majitelé panství Tolštejn páni ze Schleinitz. Nový renesanční zámek byl dostavěn okolo roku 1571. Před rokem 1683 proběhla barokní přestavba zámku a znovu pak po požáru v roce 1724 za knížete Josefa Václava z Lichtenštejna. Tehdy došlo k přestavbě pater, k rozčlenění fasády pásovými římsami a k instalaci dvojítych oken.

Protože od počátku 18. století zámek přestal být trvale obýván jeho majiteli, využívala ho vrchnostenská správa. Po zrušení poddanství a vzniku obecních a městských samospráv po roce 1850 zámek sloužil jako sídlo okresního hejtmanství, soudu a později i škol. Proto došlo k přestavbám interiérů zámku a k zániku výmalby původních knížecích apartmá.

Z původní stavby se zachoval hlavní portál a obvodové zdi nižších pater. Původní je barokní zdivo kolem vjezdů na nádvoří z Jiřkovské ulice, dva portály na nádvoří, restaurováno bylo barokní štukování. Jeden barokní portál je u vchodu do zámecké budovy. Druhý portál na nádvoří (původně byl umístěn na vjezdu do zámku z pivovaru) je ozdoben erbem Lichtenštejnů s latinským nápisem:

AEDEFICATUM SUB GLORIOSO REGIMINE PRINCIPIS ALOISII DE LIECHTENSTEIN
DUCIS OPPAVIAE ET CARNOVIAE

(Vybudováno pod slavnou vládou knížete Aloise I. z Lichtenštejna, vévody opavského a krnovského)

Sloup Nejsvětější Trojice v Rumburku v roce 2018

Sloup Nejsvětější Trojice

Pískovcový tzv. „morový sloup“ na náměstí pochází z roku 1681. Byl vztyčen rok po epidemii moru na místě bývalého pranýře. Má podobu Božích muk, bez sochy na vrcholu sloupu, a tím se v České republice řadí k atypickým církevním památkám tohoto druhu.

Pískovcové sochy sv. Floriána, sv. Bartoloměje, sv. Vavřince, sv. Josefa, sv. Antonína Paduánského, sv. Jana Nepomuckého a sv. Jana Křtitele byly přidány až za knížete Josefa Václava z Lichtenštejna mezi lety 1724–1726. Socha Panny Marie Neposkvrněné byla doplněna až roku 1775. Sochy sv. Antonína Paduánského a patrona města sv. Bartoloměje nepocházejí z původního barokního kompletu, ale v průběhu staletí nahradily starší sochy.

Reformátoři a vojevůdci

Připomeňme knížete a polního maršála **Josefa Václava** (1696–1772), významného diplomata a reformátora císařského dělostřelectva (učinil z něj nejlepší druh zbraně až do konce monarchie). Zakládal nové dělostřelecké jednotky, školy (např. v Rudolfově u Českých Budějovic), laboratoře na vývoj střelného prachu, střel a kanónů a na Adamovsku vybudoval hutě, kde se vyráběly součásti děl a odlévaly se moderní náboje.

Poprvé pruský král Bedřich II. poznal sílu reformovaného rakouského dělostřelectva v bitvě u Kolína 18. června 1757, kdy řekl: „*Nepřítel má výhodu početní převahy a lepší dělostřelectvo. Dělá Lichtenštejnovi čest.*“ Kníže byl také úspěšným císařským vyslancem v Berlíně a Paříži (jeho francouzskou misi připomíná rokokový zlatý kočár v Lichtenštejnském muzeu ve Vídni).

Josefův prasynovec kníže **Alois I.** (1759–1805) se věnoval především správě svých panství. Dovezl nové druhy dobytka a plodin a zavedl nové pěstitelské postupy. V roce 1790 kníže zaměstnal geniálního architekta, vynálezce a podnikatele (zakladatele Koh-i-noor Hardtmuth) **Josefa Hardtmutha** (1752–1816). Ten pro něj přestavěl tzv. majorátní palác na Bankgasse ve Vídni a řadu romantických staveb v okolí. Především ale v lednickém zámeckém parku vybudoval řadu malebných staveb, jako např. minaret, Janův hrad nebo Dianin chrám, které jsou nejen vynikajícími architektonickými, ale i technickými díly (viz Zahrada Evropy).

Protože kníže Alois I. zemřel bezdětný, hlavou rodu se stal jeho bratr, polní maršál **Jan I.** (1760–1836). Byl to vynikající a statečný voják (ve 132 bojových akcích bylo pod ním zabito 24 koní) a schopný diplomat, kterého si cenil i císař Napoleon. Proslavil se např. v bitvách u Würtzburgu, Slavkova, Wagramu a Aspernu. Císař mu za to udělil velkokříž řádu Marie Terezie. Za Rakousko podepsal roku 1805 tzv. bratislavský (resp. prešpurský) a v roce 1809 schönbrunský mír.

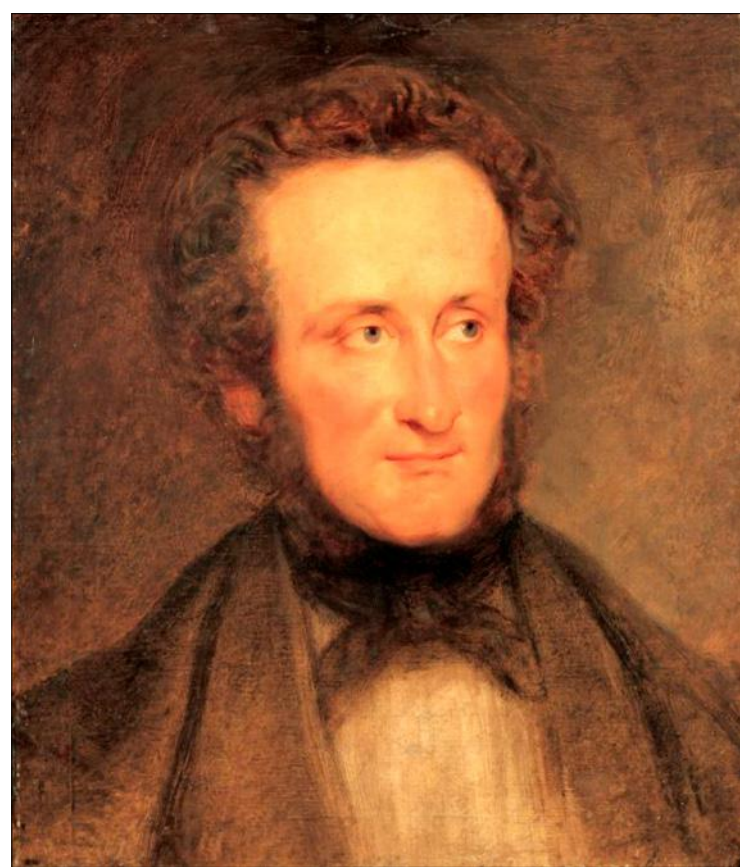
Kníže Jan I. pokračoval v budování Lednicko-valtického areálu a v roce 1808 koupil bývalý rodinný hrad Liechtenstein v Mödlingu u Vídně. Rozšířil také a klasicistně přestavěl, rodinnou hrobku ve Vranově u Brna, kde byli členové rodu pohřbíváni až do roku 1938. V roce 1810 kníže otevřel nejcennější sbírky umístěné v Lichtenštejnském zahradním paláci ve Vídni pro veřejnost (otevřeny byly nepřetržitě až do roku 1938 a znovu pak od roku 2004).

Polní maršál a reformátor dělostřelectva kníže Josef Václav z Lichtenštejnu

Kníže Alois I. z Lichtenštejnu položil základy Lednicko-valtického areálu

Kníže Alois II. podporoval hospodářské reformy, dal novogoticky přestavět zámek Lednice

Stavitelé a mecenáši

Janův syn, kníže **Alois II.** (1796–1858), byl ve své době známým hospodářským reformátorem. V letech 1845–1858 dal do dnešní podoby novogoticky přestavět zámek Lednice a vybudovat zde proslulý 92 metrů dlouhý skleník. Zasloužil se i o vybudování první zemědělské školy v habsburské monarchii. V roce 1818 navštívil jako první člen rodu Lichtenštejnsko a roku 1848 mu dal první ústavu.

Jeho syn, kníže **Jan II. zvaný Dobrý** (1840 až 1929), byl velmi vzdělaný a patřil mezi

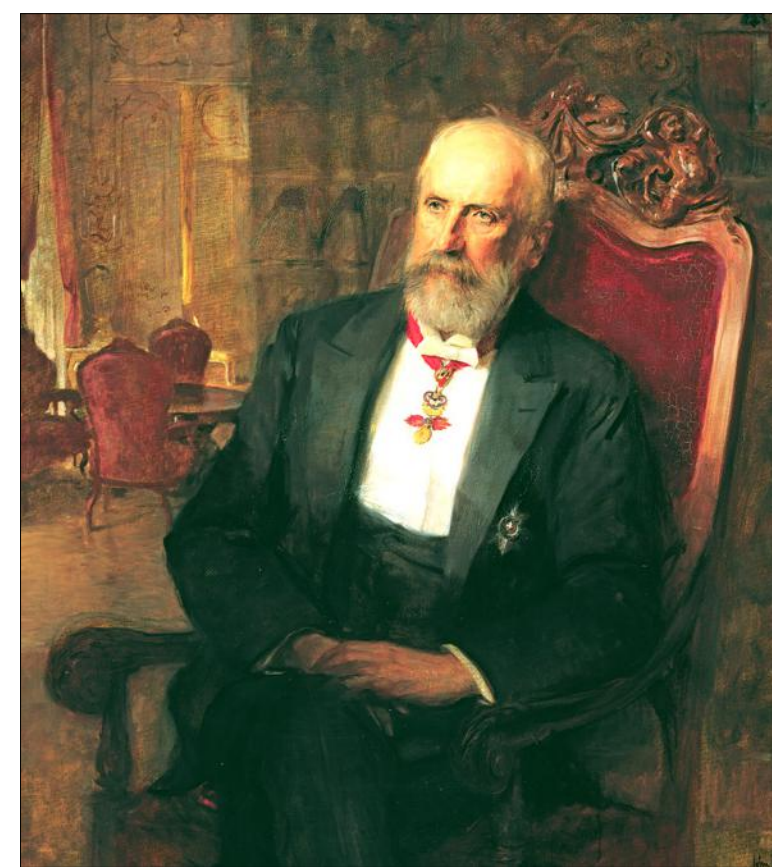
největší filantropy v Evropě (odtud přízvisko Dobrotivý). O politickou kariéru se nezajímal, dal přednost správě svých panství, vědě, umění a veřejným projektům. Rozšířil třeba nemocnici ve Valticích nebo financoval stavbu nemocnice v Krnově. V roce 1873 založil ve *Valticích ovocnářsko-vinařskou školu* a roku 1895 Vyšší ovocnářskou a zahradnickou školu v Lednici. V roce 1912 založil *Ústav pro zušlechťování rostlin knížete Jana z Liechtensteinů J. G. Mendela v Lednici* na Moravě a podporoval i další školské a vědecké projekty.

V roce 1898 zřídil na zámku Úsov lesnické a lovecké muzeum (před tím zde byla první lesnická škola na Moravě). Kníže dal v roce 1886 opravit a přestavět hrad Šternberk na Moravě, který si oblíbil, a později i hrad Vaduz v Lichtenštejnsku. V roce 1903 vyhlásil nejstarší přírodní rezervaci na Moravě v dnešní chráněné krajinné oblasti Jeseníků **Šerák-Keprník** – tzv. Lichtenštejnský prales (172 hektarů).

Při 50. výročí jeho vlády ústřední účtárna spočítala, že kníže Jan II. Dobrotivý věnoval na charitativní účely, dary a dotace 73,5 milionu tehdejších švýcarských franků:

- 28 milionů franků – dary jednotlivcům,
- 12 milionů franků – humanitární projekty a charita,
- 10,5 milionu franků – podpora vědy a umění,
- 6 milionů franků – stavba a opravy kostelů,
- 5 milionů franků – dary lichtenštejnskému knížectví,
- 1,5 milionu franků – stavba škol.

Obdaroval také řadu muzeí a galerií, kterým věnoval významná díla z rodových sbírek nebo je pro ně zakoupil (např. muzea ve Vídni, Brně, Opavě, Praze).

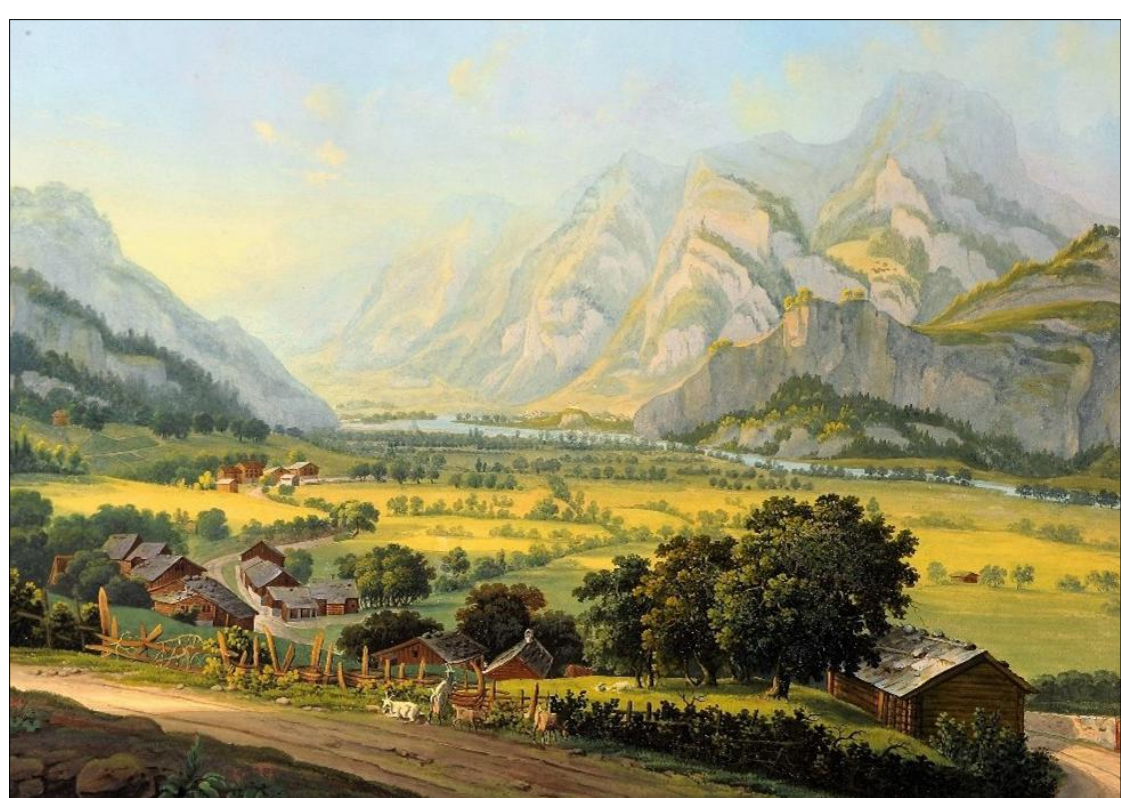
Jan II. zvaný Dobrý patřil k největším mecenášům 19. a 20. století

Lichtenštejnské knížectví

V letech 1633-1719 byla lichtenštejnská panství Moravský Krumlov a Uherský Ostroh spojena a povýšena na titulární knížectví „*Liechtenstain*“. Toto knížectví zaniklo, když kníže Antonín Florián z Lichtenštejna dosáhl v lednu 1719 spojení panství Schellenberg a hrabství Vaduz a jejich povýšení na skutečné říšské knížectví, které dostalo název „*Liechtenstein*“. Lichtenštejnové tím získali právo zasedat na říšském sněmu ve Frankfurtu nad Mohanem a stali se panovnickým rodem.

Rozvoj hornaté a chudé země nastal až v polovině 19. století. Kníže Jan II. dal v roce 1862 Lichtenštejnskému knížectví moderní ústavu a v roce 1868 zrušil jeho armádu (80 mužů). Zasloužil se o rozvoj lehkého průmyslu (textilky) v knížectví. Za první světové války knížectví bylo neutrální a po jejím skončení se místo na Rakousko-Uhersko začalo orientovat na Švýcarsko.

V roce 1719 kníže Antonín Florián obdržel od císaře Karla VI. patent, kterým bylo svobodné panství Schellenberg a hrabství Vaduz spojeno do říšského knížectví „*Liechtenstein*“ (pohled na alpské údolí nedaleko Vaduzu, 19. stol.)

Od roku 1919 švýcarská konfederace zastupovala zájmy Lichtenštejnska v zahraničí (knížectví otevřelo ve stejném roce své vyslanectví v Bernu a ve Vídni). V roce 1920 se švýcarský frank stal oficiální měnou Lichtenštejnska a o čtyři roky později knížectví vytvořilo se Švýcarskem celní unii. Současně Vaduz přijal švýcarské liberální zákonodárství.

Kníže Jan II. poskytl své zemi trpící následky 1. světové války bezúročné půjčky, které změnil v dar. Celkem poskytl 1,353 milionu švýcarských franků na dovoz potravin, další potřeby vlády a stavbu vodní elektrárny. V letech 1922–1928 poskytl dalších 1,121 milionu franků. Mezitím se ale sám rod Lichtenštejnů dostal v důsledku první pozemkové reformy v ČSR do finanční krize. Své zemi vládl plných 71 let, o tři roky déle než František Josef I. a o sedm let déle než britská královna Viktorie.

První pozemková reforma v ČSR a Lichtenštejnové

Velkým problémem pro Lichtenštejny byla první pozemková reforma v Československu (1920–1933). V roce 1919 Lichtenštejnové vlastnili na území republiky 167 577 hektarů půdy. Většina zemědělské půdy byla dlouhodobě pronajata, část Lichtenštejnové obhospodařovali ve vlastní režii. S výkupem pozemků za úředně stanovenou cenu (asi ¼ tržní ceny) nesouhlasili a se Státním pozemkovým úřadem (SPÚ) se neúspěšně soudili (podobně jako řada dalších velkých vlastníků).

V rámci první pozemkové reformy bylo Lichtenštejnům vyvlastněno okolo 60 % pozemků (vysoce nad průměr v ČSR). Řada československých politiků tehdy dokonce hovořila o odčinění Bílé hory, což bylo právně nesprávné (Jan II. nenesl právně odpovědnost za svého předka ze 17. století). Nebylo to správné ani fakticky, protože Lichtenštejnové získali v době pobělohorské jen asi 30 % z 167 577 hektarů půdy, kterou vlastnili v roce 1919.

Do konce roku 1938 bylo převzato okolo 91 500 hektarů z jejich majetku. SPÚ Lichtenštejnům přiznal finanční náhradu ve výši 122,5 milionu Kč a k tomu úrok ve výši 27,05 milionu Kč (3 % ročně), tedy celkem okolo 150 milionů Kč. Tržní hodnota pozemků ale dosahovala až 656 milionů Kč. Do konce roku 1938 bylo vyúčtováno 111,5 milionu Kč a z toho bylo 85,5 milionu Kč zaplacen v hotovosti. Na zaplacení majetkových a dědických daní bylo odečteno 23 milionů Kč, na jiné výdaje 3 miliony Kč a zbývalo zaplatit asi 38 milionů Kč.

Zámek Lednice byl oblíbeným letním sídlem rodu Lichtenštejnů na Moravě. Kolem něj vybudovali rozlehlý přírodně krajinářský park s desítkami romantických staveb

Meziválečné období

Kníže František I. s v diplomatické uniformě císařského velvyslance v Rusku (1894–1899)

Dědicem knížete Jana II. se stal jeho mladší bratr kníže **František I.** (1853–1938), který byl císařským diplomatem a v letech 1894–1899 velvyslancem v Petrohradu (hovořil plynne rusky). Snažil se o navázání spojení mezi Rakousko-Uherskem a carskou říší a o odvrácení hrozícího konfliktu.

V letech 1896 a 1897 se mu dokonce podařilo dojednat setkání císaře Františka Josefa I. s ruským carem Mikulášem II. ve Vídni a Petrohradu. S jeho snahou o zlepšení vztahů nesouhlasily některé politické a vojenské kruhy ve Vídni, které je sabotovaly. Vzhledem k jeho zkušenostem a názorům s ním počítal ve své budoucí vládě následník trůnu František Ferdinand d'Este; František I. měl vykonávat funkci spolkového kancléře (předseda vlády plánované rakouskouherské federace).

Kníže František Josef II. Lichtenštejnsko úspěšně provedl obdobím 2. světové války. Jeho rod a občané ale utrpěli v roce 1945 velké materiální škody, které vedly

k finanční krizi státu a rodu. V roce 1907 se zasloužil o založení katedry východoevropské historie na vídeňské univerzitě. Teprve po bratrově smrti se roku 1929 mohl oženit s baronkou **Elsou von Gutmann** (1875–1947), dcerou významného židovského podnikatele a bankéře. Oba vystupovali proti nacismu, proto musela kněžna po anšlusu Rakouska tajně utéct do Československa a odtud do Švýcarska.

Protože i kníže František I. zemřel bez potomků, stal se novým vládnoucím knížetem jeho synovec **František Josef II.** (1906–1989), který žil na zámku ve Velkých Losinách. Po strýcově smrti 25. 7. 1938 se stal první hlavou rodu i státu, která trvale přesídlila do Vaduzu. Kníže tím vyjádřil nesouhlas s anšlusem Rakouska a chtěl také posílit pozici Lichtenštejnska v očekávaném boji o udržení jeho suverenity vůči Třetí říši.

Po roce 1918 Československo neuznalo Lichtenštejnské knížectví jako suverénní stát z obavy, aby to nekomplikovalo provedení pozemkové reformy na velkostatkách Lichtenštejnů. Až když byla pozemková reforma ukončena a obě země byly ohroženy nacistickým Německem, našly k sobě Československo a Lichtenštejnsko cestu. Impulz k navázání diplomatických styků přišel od prince Františka Josefa II. 3. května 1938 a navázány byly 30. července 1938. Vaduz je nepřerušil ani po okupaci Československa Německem v březnu 1939.

Kníže František Josef II. byl v letech 1938–1989 hlavou rodu a Lichtenštejnského knížectví

Lichtenštejnové a Lichtenštejnsko po roce 1945

Také za 2. světové války bylo Lichtenštejnsko neutrální zemí, ale Československo s ním v roce 1945 neobnovilo diplomatické styky. Ačkoliv občané Lichtenštejnska mají národnost a státní občanství lichtenštejnské, byli účelově označeni za Němce, aby mohl být jejich majetek zkonfiskován na základě dekretů prezidenta republiky.

Zneužitím těchto dekretů byl v roce 1945 zkonfiskován majetek 38 občanů Lichtenštejnska, z toho osmi členům knížecí rodiny včetně hlavy státu. Občané knížectví se těmto zásahům soudně bránili a nebýt komunistického převratu v únoru 1948 byli by finančně odškodněni podobně, jako občané Švýcarska a později i Rakouska. K tomu bohužel nedošlo.

Současnou hlavou Lichtenštejnska je kníže Hans-Adam II. z Lichtenštejna

Současným vládnoucím lichtenštejnským knížetem je **Hans-Adam II.** (*14. 2. 1945 Curych). Mladý princ byl vychováván společně se svými sourozenci na rodinném hradě Vaduz v Lichtenštejnsku, protože vídeňský palác byl na konci války vybombardován, Vídeň a východní Rakousko bylo pod sovětskou okupační správou a zámky v Československu byly zabaveny státem.

Dne 30. 7. 1967 se princ Hans Adam II. oženil s hraběnkou **Marií Kinskou** (*14. 4. 1940 Praha). Z jejich manželství se narodili tři synové (Alois, Maxmilian, Constantin) a dcera Tatjana.

V roce 1972 vládnoucí kníže František Josef II. dal principi Hansi-Adamovi generální plnou moc k řízení rodinného majetku, který poté úspěšně zreformoval. Otec i syn se zasloužili také o modernizaci hospodářství a státní správy Lichtenštejnska, které od začátku 70. let 20. století patří k zemím s nejvyšší životní úrovní na světě. Kníže Hans-Adam II. převzal vládu v listopadu 1989, prosadil členství knížectví v OSN a v Evropském sdružení volného obchodu nebo implementaci přímé demokracie v dědičné monarchii.

V září 2009 byly po 64 letech obnoveny diplomatické styky mezi Českou republikou a Lichtenštejnským knížectvím. Majetkové otázky ale nebyly dosud vyřešeny. Po řadě let trvajících soudních sporů, které iniciovaly Lesy České republiky v roce 2014 (bez předchozího upozornění nebo jednání), Lichtenštejnsko v srpnu 2020 podalo stížnost na Českou republiku k Evropskému soudu pro lidská práva ve Štrasburku pro porušení práv svých občanů a své suverenity.

Sídlem hlavy státu a rodu je zámek Vaduz nad hlavním městem Lichtenštejnska (pohled od severu)

Historický spolek Liechtenstein